پرۆژەی ئەنسۆلۆژیای شیعری کرێکاری کوردستان … عەبدوڵا سڵێمان(مەشخەڵ)

لەپێناو ئاشناکردنی چینی کرێکار و خوێنەری کورد بە شیعری کرێکاریی و هەروەها لەپێناو کۆکردنەوە و لەفەوتان ڕزگارکردنی ئەو خەرمانە لە شیعری کرێکاریی کەلەگۆشە و کەنارەکانی کۆمەڵگەی کوردستان هەن، وەک ئەرکێکی سەرشان هەڵدەستم بە ئامادەکردنی کتێبی ئەنسۆلۆژیای شیعری کرێکاریی کوردستان. ئەم پڕۆژەیە دیارە لە توانای کەسێک زیاترە بەڵام تا ئەو جێیەی کەس دەست بۆ کارێکی وا نابات، بەناچار شانی دەدەمە بەر. جا لێرەوە ڕایدەگەێنم کە :

یەک : هەر شاعیرێک کە دەخوازێ لەو ئەنسۆلۆژیایە بەشدار بێت دەتوانێت یەک تا پێنج شیعری کرێکاریی و سۆشیالیستی خۆی (دیارە شیعری وەرگێردراو جێگای لەم پرۆژەیەدا نابن□و□) لەگەڵ بایۆگرافیای (ژیاننامە) و وێنەی خۆی بنێرێت بۆ پڕۆژەکە.

دوو : هەر بەڕێزێک هەر شیعرێکی کرێکاری یان سۆشیالیستی هەر شاعیرێکی کورد زمان شک دەبات دەتوانێ بینێرێ بۆ پڕۆژەکە. دیارە دەبێ سەرچاوەی شیعرەکە دیار بێت، ئەمە جگە لە وێنەی شاعیرەکە و کورتەیەک لە ژیاننامەی شاعیر.

سێ : ئەم پرۆژەیە تایبەتە بە سەرجەم شاعیرانی کوردستان (باشوور و باکوور و ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوا) هەروەها ئەو شاعیرانەی لە تاراوگە یان هەندەران دەژین.

چوار : مەرجە شیعرەکان بە زمانی کوردی نووسرابن، جا بەهەر شێوەزار و شێوە نووسینێک بێت(ئەلفوبێی عەرەبی یان لاتینی)

پێنج : مێژووی کۆن و تازەی شیعرەکان گرنگ نین. گرنگ نییە کەی نووسراون و لە کوێ نووسراون، بەڵکو گرنگ ئەوەیە ئەو شیعرانە چەند کرێکاریی و سۆشیالیستین.

شەش : مەرج نییە ئەوەی شیعری کرێکاریی نووسیوە بۆ پڕۆژەکەی دەنێرێت وەک شاعیر ناسرا بێت. لەوانەیە ئەو بەڕێزە چیرۆکنووس یان هونەرمەند یان ڕۆژنامەنووس بێت. چونکە دەشێ یەک دەق بە تەنها

ئایدێندتی نووسەر دەستنیشان بکات.

حەوت : مەرج نییە شاعیرەکە خۆی کرێکار بێ ئینجا شیعرەکە بە کرێکاریی حیساب بکرێ.. نەخێر ڕەنگە شاعیرەکە ڕۆژێک چییە کرێکاری نەکردبێ و شیعری سۆشیالیستی و کرێکاریی جوانی نووسیبێت.

هەشت : ئەم پڕۆژەیە هەر تەنها شاعیرانی نوێ ناگرێتەوە، بەڵکو سەرجەم شاعیرانی کورد دەگرێتەوە چ ئەوانەی لە ژیاندا مابن یان نەمابن.

نۆ : ئەم پرۆژەیە پرۆژەی نوخبە نییە، بەڵکو پرۆژەیەکی گشتیگیرە و بەپانتایی ژیان و خەباتی چینی کرێکار پەلوپۆ دەهاوێ و دەیەوێ کۆکەرەوەی دەنگی کرێکار بێت لە کوردستان.

دە : مەرج نییە شاعیرەکە خاوەنی کتێبی چاپکراو و یان دیوانی شیعری بێت. ڕەنگە لە هەموو ژیانیدا یەک شیعری کرێکاریی نووسیبێت و بیداتە پڕۆژەکە.

یانزە : سەرپەرشتیاری ئەم پڕۆژەیە گەرچی ئێستا بە تەنها منم، بەڵام دەرگا لەسەر پشتە بۆ هەر بەڕێزێک کە دەیەوێت سەرپەرشتی ئەم پڕۆژەیە و کۆمەکیم بکات.

دوانزە : ئەم پڕۆژەیە پڕۆژەیەکی گەورەیە و دوای قۆناغی تەواو بوون، ئینجا دەبێتە کتێب و چاپ دەکرێت و بڵاو دەکرێتەوە.

سیانزە : بابەت و بەرهەمەکان دەتوان بەم ئیمەیڵە ئەدرەسەی خوارە بنێرن، یان هەر پەیوەندییەکی تر بۆ نموونە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان.

abdullahsulaimanmashxal@gmail.com

ئیتر هیوادارم شاعیران و نووسەران و ڕۆشنبیرانی کرێکاریی پشتیوانی ئەم پڕۆژەیە بن و بە هیمەتی هەر هەموومان بتوانین ئەم پڕۆژە ئەدەبییە چینایەتییە سەرکەوتووانە ئەنجام بدەین.

بەهیوای کۆمەکی ئێوەی ئازیز

عەبدوڵا سڵێمان(مەشخەڵ)
سەرپەرشتیاری پرۆژەی ئەنسۆلۆژیای شیعری کرێکاریی کوردستان
کانوونی یەکەمی ٢٠١٧

پیێر بۆردیۆ Bourdieu,Pierre …
نووسینی : حەیدەر هەمەوەند

پیێر بۆردیۆ کۆمەڵناس و فەیلەسووفێکی فەرەنسی بوو کە لە نێوان ساڵانی (1930-2002) دا ژیاوە . وەکو پرۆفیسۆر لە کۆلیجی دو فرانس کاری کردووە .

کارەکانی / بۆچونەکانی

پیێر بۆردیۆ وەک کۆمەڵناسێک لە رووانگەیەکی مارکسییەوە رەخنەی لە سیاسەتەکانی سیستەمی سەرمایەداری دەگرت بەڵام سەبارەت بە ناکۆکی کۆمەڵایەتی و چینایەتی بە پێویستی دەزانی کە رۆڵی کولتوریش (یان رۆشنبیریش) لەبەرچاو بگیرێت نەک بە تەنیا رۆڵی ئابووری .

بۆردیۆ زۆر بایەخی بە کۆمەڵناسی پەروەردەو فێرکردن Educational Sociology دەدا و قوتابخانە یان خوێندنگە بە فەزایەکی کێبەرکێ و بەربەرەکانی و نایەکسانی کۆمەڵایەتی و چینایەتی دەزانێت .

بۆردیۆ لەخستنە بەرچاوی تێزەکانی سوودی لە چەندین چەمک وەرگرتووە کە لای ئەم ناوەڕۆکێکی تایبەتیان هەیە .لێرەدا ئاماژە بە چەند چەمکێکی گرینگ دەدەین کە بریتین لە :

١- هابیتەس Habitus

ئەم چەمکە پێشتر لەلایەن هەندێک فەیلەسوفەوە بەکار هاتووە بەڵام لای بۆردیۆ ئەم چەمکە ئاماژەیە بە کۆمەڵە خەسڵەتێک کە لە عەقڵ و جەستەی مرۆڤدا ریشەیان داکوتاوە . بەدەربڕینێکی دیکە هابیتەس واتە کۆمەڵێک بەهرەی هەمیشەیی و لەهاتوویی کە مرۆڤ بە دەستی دەهێنێت بە درێژایی گەشەکردنی کۆمەڵایەتی .

هابیتەس هەروەک چۆن لەسەر ئاستی تاکەکەسدا هەڵوەست و تێروانین و بەهرەکان و ئارەزووەکان دیاریدەکات ئەوا لەسەر ئاستی دەستەجمعیش شێوازەکانی بیرکردنەوە و هەست و رەفتارەکان ئاراستە دەکات کە لە ژیانی رۆژانەدا بە شێوەی دابونەریت ، هونەر ، جلو بەرگ و هتد خۆیان دەردەخەن . بۆردیۆ پێیوایە کە بونیادی خود و بونیادی دەستەجەمعی هاوشێوەو هاوجووتن و هەردووکیان لەلایەن هابیتەسەوە ئاراستە دەکرێن . بە دەربڕینێکی دیکە بونیادی ناخەکی تاکەکەسەکان (خۆیی) تا راددەیەکی زۆر هاوجووت و هاوئاهەنگە لەگەڵ رێکخستنی

کۆمەڵایەتی و دینامیکیەتی جیهانی دەرەوە (بابەتی) .

٢- بەرهەمهێنانەوە Reproduction

بەردیۆ لەگەڵ کۆمەڵناسی فەرەنسی جان کلاود پاسیرۆن ئەم چەمکە لە بواری کۆمەڵناسی پەروەردە بەکاردەهێنن و پێیانوایە کە ئەو ڕەشنبیرییەی کە قوتابیان یان فێرخوازان وەریدەگرن لە قوتابخانەکانی فەرەنسای سەرمایەداری ڕەشنبیرییەکی بابەتی و بێلایەن و پاراو نییە بەڵکو دەربڕی ڕەشنبیری چینی دەسەڵاتدار و خۆسەپێنە ، بۆیە پەروەردەی کۆمەڵایەتی قوتابی رزگار ناکات بەڵکو گرێیدەدات بە کۆمەڵگەوە لە چوارچێوەی هەلومەرجی سەپاودا و پابەندیەتی کۆمەڵایەتییەوە . بۆ نموونە منداڵێک لە چینی بۆرژوازی لە قوتابخانە لە هەمان فەزای ڕەشنبیریدا دەژیت کە لەماڵەوە هەیەتی کە بێگومان بۆ ئەو ئاسانترە کە تیایدا بالادەست بێت بەڵام بە منداڵێک لە چینی کرێکار هەمان بارودۆخ نییە سەرەرای ئەوەی کە بەهرەی تاکەکەسیش فاکتەرێکە کە پەیوستە لەبەرچاو بگیرێت .لێرەوە بەمان دەردەکەوێت کە بەردیۆ باوەڕی وابووە کە سیستەمی پەروەردە هەمان دابەشبوونی چینایەتی لە کۆمەڵگەدا بەرهەم دەهێنێتەوە .

٣- توندوتیژی سیمبۆلی Symbolic Violence

ئاشکرایە کە توندوتیژی دوو جۆری هەیە یەکەمیان توندوتیژی جەستەییە کە بەمانای ئازارگەیاندن دێت لە رووی جەستەیی و ماددی . دووەمیان توندوتیژی سیمبۆلی (یان هێمایی) دێت کە بەمانای ئازارگەیاندن دێت لە رووی دەروونی هەستوسۆز و بیرەوە کە پیادە دەکرێت لە ڕێگەی جوێندان ، بێڕێزی کردن ، خۆسەپێنی ، ئایدیۆلۆجیا و هتد .

بەردیۆ پێیوایە کە توندوتیژی سیمبۆلی توندوتیژییەکی نەرم و هەست پێنەکراوە لەلایەن قوربانییەکانەوە و هەروەها بەستراوەتەوە بە دەسەڵاتداریەتی و خۆسەپێنی و بوارە کۆمەڵایەتییەکان . ئەو دەڵێت کە دەوڵەت ئەم جۆرە توندوتیژییە دژی تاکەکان و گروپەکان پیادە دەکات لە ڕێگەی کۆمەڵێک دامودەزگای فەرمی و ڕەوادارەوە (یان شەرعیەوە) وەکو دەزگاکانی راگەیاندن ، پەروەردە ، ئاین ، هونەر و هتد .

بەردیۆ ئەم جۆرە توندوتیژییە بە کاریگەرتر دەزانێت لەو توندوتیژیانەی کە بۆ نموونە پۆلیس بەکاری دەهێنێت چونکە توندوتیژی سیمبولی سادە و ئاساییە و کار لە نائاگایی (یان نەستی) مرۆڤ دەکات و لەلایەن کۆمەڵگەوەش بە توندوتیژی لە قەڵەم نادرێت

چونکە خەڵک لێی راهاتوون .

٤- بوار / کێڵگە Field

بۆردیۆ پێیوایە کە لە کۆمەڵگە هاوچەرخەکاندا دابەشکردنی کار جیهانی کۆمەڵایەتی دابەش کردۆتە سەر کۆمەڵێک بوار و فەزای کۆمەڵایەتی لاوەکی وەکو بواری سیاسی ، بواری ئابووری ، بواری رۆشنبیری و هتد .، هەریەک لەم بوارانەش نیمچە سەربەخۆییەکیان هەیە بەگوێرەی کەی کۆمەڵگە . لەناو هەر بوارێکیش کێبەکێی و بەربەرەکانی توند هەیە لەنێوان تاکەکان و گروپەکان هەروەها لەنێوان نەوەی نوێ و نەوەی کۆن بۆ بەدەستهێنانی ئیمتیازی ماددی و مەعنەوی .

٥- سەرمایە Capital

بەڕای بۆردیۆ بنچینەی تاکەکی چینایەتی بەتایبەت تاکەکی نێوان چینی بۆرژوازی و چینی پرۆلیتار مەرج نییە هەمیشە و بەتەنیا مەرکەکی ئابووری هەبێت بەڵکو فاکتەری رۆشنبیریش رۆڵی هەیە . ئەو پێیوایە کە ئێستا دوو جۆر سەرمایە هەن کە کۆمەڵگە هاوچەرخەکان دەجوڵێنن کە بریتین لە سەرمایەی رۆشنبیری و ١- سەرمایەی ئابووری
. بەگشتی بۆردیۆ چوارجۆر سەرمایەی دەستنیشان کردووە کە بریتین لە
:
٢- سەرمایەی ئابووری : واتە سامانی ماددی و دارای تاکەکەس لەگەڵ داهاتی مانگانەو ساڵانەی .
٣- سەرمایەی رۆشنبیری : واتە سامانی رۆشنبیری تاکەکەس وەکو بڕوانامە و پلەی زانستی و پیشەیی ، بەرهەم و داهێنانی ئەدەبی و رۆشنبیری و هونەریەکان ، بەهرەو شارەزایی و تواناکان لەرووی رۆشنبیری و پیشەییەوە .
٤- سەرمایەی کۆمەڵایەتی : واتە پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان و هاوڕێیەتی و ناسیاوی و هتد کە تاکەکەسێک هەیەتی لەفەزای کۆمەڵایەتیدا کە ئەمەش وەستاوەتە سەر توانا و لێهاتوویی تاکەکەسەکە .
سەرمایەی سیمبولی : ئەمەش هەر سێ جۆرە سەرمایەکان دەگرێتەوە کە تاکەکەسێک هەیەتی و بەم هەیەوەش لە تاکەکانی دیکەی کۆمەڵگە جیا دەکرێتەوە .

٦- چێژ / زەوق Taste

بۆردیۆ پێیوایە کە توانای چێژوەرگرتن (یان زەوق) بەهرەیەکی غەریزی نییە یان پێدراوێکی سروشتی نییە لە مر□قدا بەڵکو زەوق پەیوەندی هەیە بە ژینگە و پێگەی کۆمەڵایەتی مر□ق . ئ□و ڕای وایە کە کە فاکتەری ئابووری رۆڵی سەرەکی هەیە لە دیاریکردنی زەوقی تاکەکەس چونکە ئەم فاکتەرە پێگەی تاکەکان دیاری□د□کات لە کۆمەڵگەدا . رۆڵی فاکتەری ئابووریش وەستاوەتە سەر ئەمانەی خوارەوە :

١- قەبارەی ئەو سەرمایەی کە تاک هەیەتی .

٢- رێژەی سەرمایەی رۆشنبیری و سەرمایەی ئابووری لەکۆی ئەم سەرمایەیە .

٣- چۆنیەتی گۆڕانکاری لەم دوو جۆرە سەرمایەی سەرەوە و چۆنیەتی بە گەڕخستنیان لەکۆمەڵگەدا لەلایەن تاکەوە .

بۆ نموونە چێژوەرگرتن لە گۆرانی و موزیک ، وەرزش ، شانۆگەری ، جلوبەرگ ، چێشت لێنان و هتد لە کەسێکەوە بۆ کەسێکی دیکە بە پلەی جیاواز دەگۆڕێت هەروەها لە چینێکەوە بۆ چینێکی دیکە و لە کۆمەڵگەیەکەوە بۆ کۆمەڵگەیەکی دیکە.

ڕوەتی سوننەی سیاسی و شیعە بەرەو کوێ؟* … سەلام ناوخۆش

ڕۆژێك لە ڕۆژان تاکی سوننی مەزەب لە خۆی پرسیوە ، ئەو هەموو دروشمەی ئیران : مرگ بەر ئەمریکا و مرگ بەر ئیسرائیل لە هەشتاکانەوە ، بۆچی کردارێکی چەکداری شیعە مەزەبی بەرانبەر ئەو دووە ڵێنەکەوتۆتەوە؟ هەروەها بۆچی لە خۆمان ناپرسین : بۆچی ئەو هەموو تەقینەوەی لە ئەوروپا و ئەمریکا و رۆژهەڵاتی ناوین دەکرێت ، هەموو بزاڤە سوننی مەزەبەکانن لە ڕواڵەتدا؟

چەندان کتێب هەن کە قسە لە سەر بەرژەوەندیە هاوبەشەکان دەکەن ، یەکێك لەوانە کتێبی المصالح المشترکە** .

لە نێو بەرەی سوننی مەزەبدا ڕەوتی جیاواز هەن بۆ نموونە کەنداویەکان دەیانەوێ ناوچەکەیان لە هەژموونی عەسکەری شیعە(ئیران) بپارێزن و پەرە بە رەفاهیەتی خۆیان بدەن ، ئەوانە قەبوڵی

دەسەڵاتی کۆماریی ناکەن و دەیانەوێ سیستەمێکی ویراسی –بنەماڵەیی لە ناوچەکە هەبێت" کە زەرەری بۆ ئەوان نەبێت، بۆ نموونە هەر کاتێك لە مصر ئیخوان لە دەسەڵات دەرکەوت و مورسی بە هەڵبژاردن بووە سەرۆك ، قیامەت ڕوویدا دەوڵەتی وەك سعودیە و ئیمارات توانیان بە پارە مورسی شکست بەو ئەزموونە بێنن و بەشدار بن لە ڕوخاندنی ، مصرێکی لاواز و پەککەوتە بە دەست سیسی گیانەلا بکات ، باشترە لە ئیخوانێك بەیانی بە زەرەری ئەوان تەواو بێت . ئەو خەتە کەنداوییە هەر دوژمنی شیعە نییە ، بەڵکو دژی هەموو ڕەوتێکی سونیشە کە وا بزانن کورسی دەسەڵات و ڕەفاهیەتیان دەلەرزێنی .
تورکیا بەناوی تر و ئامانجی تر لە بەرەی سوننی بوو . ئاکپارتی دەیەویست جارێکی تر ئیمپراتۆریەتی عوسمانیی لە تورکیا و عێراق و سوریا…زیندوبکاتەوە و بە ئیمپراتۆریەتێکی سوننی بەرانبەر ئیمپراتۆریەتی شیعە ڕاوەستێت!
هەر لە ڕێگای تورکیا بە پلە یەك و کەنداو بە پلە دوو ، مەسعود بارزانی چوو بووە ناو ئەو بەرەیەوە ، چونکە دەیزانی جگە لە ئیران خۆی ، بەڵکو عێراق و سوریاش بەرەو دەوڵەتی شیعە دەچن . شیعەش دەسەڵاتی ببێت بەرانبەر کورد چی بە سەر کوردانی ڕۆژهەڵات هێنا ، ئەمەش بە سەر باشوور دەهێنێت.

خەڵك وا زەن دەبا لە ڕواڵەتدا ئەمریکا لەگەڵ ڕەوتی کەنداو و تورکیا و کوردی دابوو بەرانبەر هەڕەشەی شیعەگەریی . لە ڕاستیدا ئەمریکا و ئیران بەرژەوەندی هاوبەشیان زیاترە نەك بەرەی ئەمریکا و سوننە .
ئەمریکا و ئیران یەك ئامانجی سەرەکی کۆیان دەکاتەوە ئەویش لێدانی ئیسلامی عەقیدەییە ، هەرچی ئەمریکا و بەرەی سوننەیە بە بەهێزکردنی بەرەی سوننە کۆتایی دەهات ، لەمەشدا ئەمریکا تەنیا قازانجی ماددیی لە کەنداو دەبینی نەك ئامانجی عوسمانی و دەوڵەتداری کوردیی ! بەڵکو ئەو دووانە سەرئێشەبوون بۆ ئەمریکا !لەو هاوپەیمانییەی ئەمریکا –ئیران ، ئیسرائیلیش هەیە ، پرسی ئیران گۆت لە هەشتاکان دەسپێکی بە دیارکەوتنی پەیوەندیەکانە ، ئیسرائیل نە دەیەوێت ئیران بڕوخێت یا لە شەڕدا بکەوێت ئەوەتە سەرۆکی موساد بە ئاشکرا دەڵێت : چەکەکانی ئەوان بوو نەیهێشت ئیران بکەوێت ***

ئەمریکا و بەرەی سوننەی سیاسی

ئەمریکا چۆن توانی بەرەی کۆمۆنیزم بەبێ شەڕ ببەزێنێ ، ویستی و دەیەوێت بە هەمان ستراتیژ بەرەی سوننە ببەزێنێت و بە پێوەری

جیسکی هەیاسی مامەڵە لەگەڵ دەسەڵاتی شیعە بکات .
ئەمریکا هەوڵیدا لە هەر سێ ڕەوتی بەرەی سوننەی سیاسی بدات . سەرەتا لە تورکیا دەستیپێکرد و کودەتای تەموزی 2016 سازکرد ، بەڵام کودەتاکە سەری نەگرت هەروەها دوای گەشتی ترەمپ بۆ کەنداو ، هەرزوو بەرەی کەنداوی کردە دوو ، سعودیا و ئیماراتی کردە دژی قەتەر . دروستکردنی ئەو ناکۆکیە چاوەڕێ کراو بوو ، تەنیا کەنالی جەزیرە کێشك و کورسی ئیمارات و سعودیە هەژاندبوو !
پێش ڕیفراندۆمی ئەیلول ، زۆربەی ڕۆناکبیری کورد دەرکی بە درزی نێوان بەرەی کوردی دەکرد . بەرەی شیعە و بەرەی سوننەی سیاسی زۆر بە زەقی دەبینران ، لە نەزەر خودی مەسعود بارزانیش چاوەڕێ نەدەکرا ، کەسانی سانەوی لەگەڵ بەرەی شیعە ڕێکبکەون زەبرێکی کوشندە لە ئەزموونی ڕیفراندۆم بدەن ، بەمەش گرەو لە سەر ئەسپی تۆپیو یا بەزیو بکەن . ئەمریکا نەیتوانی لە کەنداو و تورکیا هیچ بکات ، بۆیە لە ڕەوتە لۆکالیەکەی کوردی باشووری دا . بۆ خۆشبوونی سیناریۆکە ، هەر لە دوای خیانەتی 16ی ئۆکتۆبەری 2017 توانی ڕەوتی مەسعود بارزانی بێدەنگ بکا و بەرەی لایەنگرانی ئیران و عێراق سەربکەون ، بە جۆرێك کەرکوك بە تەنیا ڕێژێك بکەوێت .

چارەنووسی دوو ڕەوتە دەسەڵاتدارەکەی سوننە درزێکی تری تێکەوت . تورکیا وازی لە بیرۆکەی عوسمانیەت هێنا و بووە هاوپەیمانی ڕووسیا هەر لە ڕێگای ڕووسیاوەش لوتکەی سێ قۆڵی پۆتین-رۆحانی – ئەردۆگان گرێدا . ئەو پاشەکشەی ئەردۆگان لە بەرەی سوننی بە زەرەری کوردی ڕۆژئاوا تەواو دەبێ ، دوور نییە بەر لە ساڵی نوێ ڕووسیا و ئیران هیچ بەرهەڵستیەك نەکەن لەوەی تورکیا عەفرین لە ڕووی بگرێت !
سعودیە و کەنداویەکانی تر بۆ پاڵپشت ماونەتەوە ، ئەمریکا لەم پرۆسەیە قازانجێکی دوو لایەنە دەکات : دەوڵەتی وەك سعودیا و ئیمارات ناچار دەکات بە ملیارەها دۆلار لە کڕینی چەك لە ئەمریکا خەرج بکەن ، ئەو فەرموودەیەش بێتەدی کە باس لەوە دەکات ماڵی خوا بۆ موسڵمانان ئەستەم دەبێت ! بەمەش خەونی ئەمریکی و شیعە دێنە دی :

– ئەمریکا تەواو ڕاستەوخۆ تر دەست بە سەر کەنداو دەگری و خەونی عوسمانیەت لەبار دەبات.
– خامەنەئی ڕابەری شیعە لە ناوچەکە ، وەك موحەمەد سەلمان وتی : دەیەوێ ببێتە هیتلەری ڕۆژهەڵاتی ناوین ، ئەمەش کاردانەوەی لێدەکەوێتەوە.
– پرسی کوردیش لە ڕۆژهەڵاتی ناوین وەك سەردەمی دوای (سیڤەر)ی

لێدێت ، چونکە هاوپەیمانی ژێر بە ژێری ئەمریکی-ئیرانی هەر ئەوەی لێ چاوەڕێ دەکرێ ، دکتۆرە شیرین فوئاد مەعصومیش وتەنی : ئەمریکا ڕۆژەك لە ڕۆژەکان لایەنگری حکومەتی کوردی نەکردووە هەتا ئەوەی 16ی تشرینی یەکەم ڕوویدا بە خیانەتی ئەمریکا لە کورد لێکبدەینەوە!
– هەر بۆیە چاوەڕێ دەکرێ لە ساڵی نوێدا ، ئیران شەڕێکی عەسکەری دژی سعودیا بکات و رەوشی باشووری کوردستان –عێراق بە قازانجی شیعە تەواو بێت ، تورکیاش خاڵە ستراتیژیەکانی ڕۆژئاوای کوردستان بگرێت ، لە ئەنجامدا ڕوەتی ڕوداوەکانیش بە قازانجی شیعە تەواو ببێت و ئەمریکاش وەك تەماشاکەرێك بۆ لەو شەڕەدا هەتا هەردوولا تەواو ماندوو دەکات!
– * ڕوەت : واجهە ، ئاراستە
– ** حلف المصالح المشترکە، تریتا بارزی
***
AddThis Sharing Buttons
Share to Facebook40Share to TwitterShare to Google+Share to
ارسال ایمیل
مقالات:ماذا تعرف عن التعاون الخفيّ بين إيران وإسرائيل؟

–
سەلام ناوخۆش \ مامۆستای زانکۆ

ئایا بۆرژوازیەت لەڕێگەی هێزی چەکداریەوە دەڕوخێنرێت یان پێی بەهێز دەکرێت؟

مارکس کەی شرۆڤە سیاسی و ئابوریەکانی تەواو واقعیانە داوەتە بەر لێکۆڵینەوەی زانستیانەو دوور لەیۆتۆپیایەک کەلەخەون و خەیاڵەوە بۆی چوبێت و دایهێنابێت.
لەکاتێکدا بۆ سیستەمی سەرمایەداری دەڕێت؛ئەو سیستەمە بەدەستی خۆی گۆڕی هەڵکەنی بۆخۆی دروست کردوە،یانی چینی پرۆلیتاریا. دیارە ئەوەیشی کەسیستەمی سەرمایەداری بێئاگای بێت یان بێناگای،لەوەی

چۆن و بۆچی گۆڕ هەڵکەنی خۆی دروست دەکات. هیچ کات واقعی نیە،هێندەی ئەوەی گەر خودی سیستەمەکە وان□ بێت،ئەوا ناتوانرێت جیاوازتر ببینرێتەوە لەچاو سیستەمی ک□پلایەتی و سیستەمی دەرەبەگایەتی. بۆرژوازیەت وەک چینێکی خاوەن دەسەڵاتدارو خاوەن دەوڵەت و لەیەک ووشەدا،دەست بەسەرا گەری کۆی ئابوری وئامرازەکانی بەرهەمهێنان بۆ ژێر چنگی خۆی. ئەوا هەر لەو ڕێگەیەیشیەوە،بۆ گەشەکردن و بردنەپێشی بازاڕو پیشەسازی و بەرهەمهێنان و زیاد کردنی سەرمایە،هەمیشە پێویستی بەبونی زێدەبەها هەیە،کەئەویش لەڕێگەی چەوساندنەوەی چینی بەرهەمهێنەران و خودی ململانێی نێوان بازاڕەکانەوە بۆ ساغ کردنەوەی کاڵا بەرهەم هاتوەکان،وەدەست دەخات. لەم نێوەدا،ئەم چینە بۆرژوا خاوەن سەرمایەدارانن□،لەنێو خودی خۆیشیاندا پێک نایەن و هەمیشەو بەردەوام لەنێو ململانێ و دژایەتی و جەنگدان لەدژی یەکتری. گەر چینی بۆرژوازی بۆ پاراستنی خۆی و بونیادە چەوسێنەرەکەی نەبێت،ئەوکات نەدەستی دەبرد بۆ دروست کردنی دەوڵەت وئەو دامودەزگایانەی کەدەوڵەت ڕاگیر دەکەن،وەنەدەستی دەبرد بۆ دروست کردنی کارگەی چەک دروست کردن بەگشت جۆرو چۆنیەتیەکانیەوە.

وەک وتم جەنگ وەک بەشێک لەماهیەتی سیستەمی چینە چەوسێنەرەکان دەبێت ببینرێت،نەک وەک خواست و ئامانجی زۆرینەی ئەو چینەی کەلەڕێی چینی دەسەڵاتدارەوە دەچەوسێنرێتەوە،بۆیە جەنگەکان و هەڵسو□ن□رانی دەتوانین تەنها یەک شوناسیان پێ بدەین،ئەویش جەنگ تەنها خواست و ئامانجی چینە چەوسێنەرە دەسەڵاتدارەکان بوە،نەک خواست و ئامانجی چینە چەوساوەکان. بۆیە ڕزگار بونی چینی کرێکارو گشت بەرەی ڕەنجدەرو زەحمەتکێش تەنها لەڕێی هاتنەمەیدانی ش□شگێڕانەوە دەتوانێت سەرکەوتن بەدەست بهێنێت نەک لەڕێی هێزی چەکداریەوە.

خودی دەوڵەتانی بۆرژوازی لەم سەرەمەدا،هیچ کات باکیان بەشەڕی چەکداری نیە،بەڵکو زۆریشیان پێ خۆشە،چونکە ئەوان لەڕێی شەڕی چەکداریەوە تەواو تێک ناشکێنرێن،بەڵکو دەتوانن لاواز ببن،بەپێچەوانەوە،لەڕێی شەڕی چەکداریەوە دژی دەوڵەتانی بۆرژوازی،ئەوەی زەڕەرمەند دەبێت خودی چینە بەرهەمهێنەرەکانن،چونکە لەو ڕێگایانەوە،بێ کاری زیاد دەبێت و بەرهەمهێنان بەرەو داکشان دەڕوات،عێراقی دەورەی ڕژێمی بەعس نمونەیەکە لەسەدان نمونە،چەندین ساڵ هێزی چەکداری بزوتنەوەی کوردایەتی بونی هەبو،کەچی بەهیچ شێوەیەک نەیتوانی زەرەرێکی والەو

ڕژێمە بدات ک□ ناچاری بکات تەسلیمی ببێت، ب□ پێچەوانەوە،ڕژێمى بەعس هێندەیتر دڕوهارتر بو بۆسەر گیانی خەڵکی سیڤیل و شۆڕشگێڕی کورد زمان. دواتر لەنێو ئەو شێوە بزوتنەوە چەکداریانەیشدا،لێکپچڕانی زیاتری نێوان قڵشتی چینایەتی دروست دەبێت. ڕژێمی بەعس دوای هیلاک بونی لەجەنگی هەشت ساڵەیدا ل□ بەرانبەر دەوڵەتی ئاخوندەکانی ئێرانداو دواجار بەناچاری پەلاماردانی کوێت و داگیر کردنی،بوە ئەو هۆکارو دەرئەنجامەی کەهەلی دا بەدەست ئیمپریالیزمی ئەمریکی و لەڕێی جەنگی کاول کاریانەوە،هەم لەلایەک مەدی شۆڕشگێڕی خەڵکی عێراقیان تێک شکاندو هەم لەلایەکیترەوە خودی ڕژێمیشیان ڕوخاند،ڕوخاندنێک نەک لەپێناو چونەسەری مەدی هۆشیاری سیاسی چینایەتی چینی زەحمەتکێش و بەرهم□هن□ر، بەڵکو ڕوخاندنێک لەپێناو سەپاندنی ه□ژوهەیمەنتی هێز لەڕێگەی جەنگ و ئامرازەکانی جەنگەوە. ئەو چەمکە، بۆیە لەلایەن خودی چینی سەرمایەداریەوە بەردەوام وەک بونی هەناسەدانیان درێژەی پێدەدەن و کۆی زانستی بەدەست هاتو دەخەنە ئەو پێناوە،تا بەکۆمەڵگەکان و خودی چینی بەرهم□هن□ری کۆمەڵگە بڵێت،گەر هەرکەس و چینێک خاوەنی چەک نەبێت ئەوا ناتوانێت دەست ببات بۆ ڕوخانی هیچ دەوڵەتێک، بەڵام لەڕاستیدا وانیەو ئەو فەلسەفەیە تەنها چەواشەکارانەیەو گەر خودی چینی کرێکاری بەرهم□هن□رو ئەو ملیۆنان لەکرێ وەرگرانە،دەست ببەن بۆ وەستاندنی چەرخەکانی بەرهم□هنان،ئەوا،هیچ چەکێکی مر□ق کوژ فریای خودی خاوەنەکەیشی ناکەوێت.

بۆرژوازیەت تەنها لەهاتنەمەیدانی سیاسیانەی سەرشەقام و وەستانی کارگەران دەترسێت کاتێک بەشێوازی ڕێکخراوبونی خۆیان ودەست دەکەن بەمانگرتن و بەرهم□هنان و کۆی چالاکیەکان دەوەستێنن،کەگەر ئەو چینە نەبێت ب□ بۆرژواکان هەڵناسوڕێت.
دەست بردن بۆجێگا هەستیارەکان خاوەن دەوڵەتە چەوسێنەرەکان دێنێتە لەرزین،نەک پەنابردن بۆ دروست کردنی هێزی چەکدارو ڕوبەڕوبونەوەی چەکداریانە. دیارە ئەوە ڕونە کەدەوڵەتانی بۆرژوازی هەروا بەئارەزوی خۆیان دەست لەدەوڵەت داریەکانیان هەڵناگرن،بەڵام پێم وانیە لەڕێگەی چەکداریشەوە بتوانرێت ب□□وخێنرێن.

بەرپاکردنی شۆڕشی کۆمەڵایەتی و ڕژانە سەرشەقامەکان و ڕێکخراوبونی هێزی چینایەتی بەبونی پارتی شۆڕشگێڕی سەربەو چینە، بۆیەک جار هاتنە مەیدانی،دەیان هێندەی ساڵانی□ک دەبێت ک□ بەهێزی چەکداری ڕوبەڕوی دەوڵەت ببێتەوە.
ئێستا پارتی و یەکێتی کەخاوەنی حکومەت و دەسەڵاتن، بەو بارە

لاوازەی خۆیشیانەوە،زۆریان پێ باشترە کەهێزێکی چەکداری نەیاریان هەبێت و شەڕی سەنگەر بەسەنگەریان لەگەڵ بکات، بەڵام نەک هێزێک و خرۆشانێکی جەماوەری سەرتاسەری خاوەن یەک هەڵوێست بینن کەلەش□ قامدا لەمەیدان و خەباتدا بن لەدژیان. ئەوان بەرگەی ئەوی یەکەمیان دەگرن، بەڵام ناتوانن بۆماوەی مانگێک بەرگەی هاتنە مەیدانێکی سەرتاسەری جەماوەری بگرن. جائەو نمونەیە دەکرێت بگونجێت بۆ هەردەوڵ□ تێک کەچەندێکیش دڕندەو داپ□س□نەر بێت. دەڵێت کاتێک زۆر هات قەواڵە بەتاڵە، ئەو وتەیە، بۆ خاوەنانی دەوڵەتی چەوسێنەرانیش هەر ڕاست دەبێت، کاتێک زۆرینەی کۆمەڵگە هاتنە مەیدان و دەستیان برد ب□ بەرپاکردنی شۆڕشی کۆمەڵایەتی ئیتر ئەو چینە دەسەڵاتدارە هەربەناچارانە ناچار دەبێت واز لەدەسەڵات بهێنێت، بەتایبەتیش لەوکات□ی کەهێزی سوپاو پۆلیس دەچنە پاڵ جەماوەری شۆڕشگێڕەوە.

مێژوو زۆر نمونەی وای تێدایە. شۆڕشی کۆمۆنەی پاریسی ساڵی 1871بۆخۆی بەئەزمونترین و پڕ لەواقعێانەترین شێوازی شۆڕشگێڕانەو بەرپاکردنی شۆڕشی کۆمەڵایەتی بوو لەدژی دەسەڵاتدارانی چەوسێنەر. دواتر شۆڕشی ئۆکتۆبەری ساڵی 1917 و ئێستایش لەم سەدەیەدا، گەرچی سیستەمی زل□ه□زانی سەرمایەداری خاوەنی داهێنانی زۆرن لەچەکی کۆکوژو وێران کەردا، بەڵام گەر مر□قایەتی وابزانێت کەئەو زل□ه□زانە و بەرهەمهێنەرانی چەک لەڕێی هێزی چەکداریەوە دەڕوخ□ن□ر□ن، ئەوا من بڕوام بەکارێکی وانیەو دەتوانم بەیەقینەو□ ب□□□م کەدەوڵەتانی زل□ه□زی سەرمایەداری و کۆی دەوڵەتانی دیکەی سەرکوت گەری بۆرژوازی، تەنها و تەنها لەڕێی بەرپاکردنی شۆڕشی کۆمەڵایەتیەوە دەتوانرێن بڕوخ□ن□ر□ن و دەسەڵاتی چەوسێنەرانەیان کۆتای پێ بهێنرێت.

تاهیر حاجی حەسەن
09/12/2017

کرێکارێک مێژو دەخوێنێتەوە …

برتۆڵد برێخت

وەرگێڕانی: گۆران عەبدوڵڵا ....

کێ بوو حەوت دەروازەی تبسی[1] درووستکرد؟
کتێبەکان پڕبوون لە ناوی پادشاکان
هیچ پادشایەک پارچەیەک لەو گابەردانەیان هەڵگرت؟
بابل چەندین جار خاپورکرا
کێ شارەکانی هەموو جارێک بنیات نایەوە؟
لەکامە ماڵەکانی لیمایا[2]،
ئەوشارەی وەکو ئاڵتون دەبریسکێتەوە،
ئەوانەی درووستیان کرد تێیدا ژیان؟
ئەو ئێوارەیەی دیواری چین تەواو بوو
بەناکان بۆ کوێ ڕۆشتن؟
ئیمپراتۆری ڕۆم پڕە لە کەوانەی سەرکەوتن
کێ لە پشتی ئەوانەوە وەستاوە؟
قەیسەر بەسەر کێدا سەرکەوت؟ بێزەنتین لە ناو گۆرانیدا دەژی.
هەموو ماڵەکان کۆشکی بوون؟ تەنانەت لە ئەفسانەی ئەتڵانتاش
ئەو شەوەی دەریا هروژمی هێنا
پیاوە خنکاوەکان دەیانبۆڕاند بۆ کۆیلەکانیان.

ئەلکساندەری گەنج لە هیندستان سەردەکەوێت.
بەتەنها بوو؟
قەیسەر گۆڵسی[3] بەزاند
ئەرێ چێشت لێنەرێکیش لە سوپاکەیدا نەبوو؟
فلیپی ئسپانیا گریا وەک ئەوەی کەشتەکەی نوقم بوبێت.
ئەرێ فرمێسکێکی ترلەوێ نەبوو؟
فردریک سەرکەوتنێکی مەزنی لە شەڕی حەوت ساڵەدا بەدەست هێنا.
کێ لەگەڵیدا سەرکەوت؟

هەمولاپەڕەیەکی سەرکەوتن
کێ پاداشتی سەرکەوتنی داوە؟
هەر دەساڵ جارێک پیاوێکی مەزن
کێ پارەی زورناژەنی داوە؟

زۆرێک لە تایبەتمەندی
زۆرێک لە پرسیار.

Bertolt Brecht

1- شارێک لە ناوەراستی یۆنان
2- پایتەختی پیرۆ
3- ناوچەیەک بوو لە کەندا لە ڕۆژئاوای ئەوروپا

کوردی هائیم و حەیران (3) … هێمن عومەر خۆشناو

هێشتا پێم نەخستبووە بەرایی دەستخەتخانە، (حاجی)م لە بەرچاوان بوو لە بەرخۆیەوە دەیگوت:
لە ڕێما کەوتە بەرچاوم کەسێکی هائیم و حەیران
بە هەیئەت تێگەییم کوردە، بە شێوە ئەهلی کوردستان
لەناو ئەو هەموو ڕەنگانەدا دڵم دادەخورپا، وەك ئەوەی جەرگ و هەناو و زگ و ڕوحمم بجوڵێنن و یەك یەك خزمی پشتێ و برای خوێن و گۆشتەم بناسمەوە. برای گۆشت و خوێنم هەمووی داماو و ڕەقەڵە و باریکەنە، دەم و چاویان پێکداقوپاینە و کت و مت هەر بە جەحێڵی پیربوونە، لە سیمایاندا هەزار و یەك خەم و هەزار و یەك ناسۆر و دەردەدە هەست پێدەکەی، ئەوێن دیکەش سۆر و سپی و جوان، وەك ئەوەی جارێك خەم بە قاسی مێشەکیش میوانیان نەبووە، ئەوهان.
دوو پیاو لە پشتی مێزەکەوە ڕوونشتینە، یەکیان ڕەنگی کرمانجانە و خوێن و گۆشتی بانگمان دەکات، ئەوی دیشیان بەرغەبابەی بە بن لمووزیدا هاتیتە خوارێ و کورد گوتەنی ملی بە نە بیوران ناشکێ. دەستخەتەکمان پێش دوو مانگان لەوێ بەجێهێشتبوو، تەڵەبمان کرد بماندەنەوە، بابای تەنگەستوور چووە سەر کەلی شەیتانی و نەهاتە خوارێ، مردین و سووتاین نەهاتە خوارێ و نەهاتە خوارێ. ئەوی ڕەقەڵە و باریکەش لە چاوانیدا دونیایەك ڕامان هەبوو، هەر لەمان ڕادەما و نەیدەتوانی قسەیەکی خێر بکات، ئەمنیش بە کوردی بە ڕەفیقەکەم گوت کە ئیدی بچین و با زۆری لە کەمی نەڕۆین.

کابرای ڕەقەڵە هەر کە زانی کوردم، تا دەرێ لەگەڵمان هات، بە

نەرمی و بە پەنهانی، بە تورکییەکی شەرمنانەوە گوتی: ئەز ژی کوردم!

بە ئاخ هەڵکێشانێکەوە هەڵمدایە:

ئیدی چوو، زمانی کوردی چوو، کوردی بێ خودان، کوردی هائیم و حەیران...!

کابرا بە تورکی قسەکانی پێ بڕیم و گوتی تێگەیشتم، کورد چوو، زمان چوو، مخابن!

نەیتوانی قسەکانی تەواو بکات، سەر هەڵگەڕا، ڕەنگێکی هێنا و ڕەنگێکی برد، چاوی پڕ لە ئاو بوون، بە قوڕگی پڕ لە هەنسکەوە، دەستی گرتم، هەموو بێدەنگ بووین، لە چاوی هەردووکمان ڕاما، دەستی گەرم داهاتن، ئاخێکی وا گەرمی هەڵکێشا بەفر و شەختەی هەناوانی دەتاواندەوە. دەستی بەردام و گوتی من عیلاجی دەکەم!

کارەکەی جێبەجێ کرد، ئەو ڕۆژانەی لەوێ بووم، هەر کە دەچوومە لای تا ئیمزایەك بکات، نەیدەوێرا یەك قسەم لەگەڵ بکات، نووسراوەکەی لێ وەردەگرتم و بە خەمەوە تەماشایەکی دەکردم، وەك ئەوەی پێم بڵێ چەند پێم خۆشە لەگەڵت بپەیڤم، لێ نکارم نا!

ئەزیش هەر قسەکەی (حاجی)م بە فکردەهاتەوە و لە بەرخۆمەوە دەمگوت سەد و بیست ساڵە تێپەڕی و کورد هەشتا هەر هائیم و حەیرانی جارانە!

ئەرێ ستەنبۆڵە، باژێڕێکی چەندی بڵێی مەزنە، لە دەستخەت و بەڵگەنامەکاندا ناوی بە (درسعادت، درتعالییە، ئاستانە...) هاتووە، هەموو ڕەنگان دەبینی، خۆ دەنگان دەبیستی، جێی وای تێدایە دەرزی باوێی وێ عەردی ناکەوی، لەڕێ جوانییەکی بێ وێنە، هەوارێکی دڵڕفێن و مەڵبەندێکی مێژوویی و کولتووری گرنگ دەبینی، ئەمما ئەمن هەر کە پێ لەو خاکە دادەنێم، نالی و حاجی و شێخ ڕەزا و میری کۆرە و مەحوی و باقیی کوردانم وەبیردێنە، هەر دەڵێی زەمەنم بە قورمیش دەکەنەوە و سەد ساڵم دەبەنەوە پاش! سەد ساڵی پڕ لە خەم و داماوی و حەیران!

پیلانێک لە دژی خوێندنی کوردی

لە کەرکوک ... رەزا شوان

لە دوای پیلانە سێ قۆڵییەکەی رۆژی (١٦ی/ ئۆکتۆبەر/٢٠١٧) دا، کە کەرکوک لە لایەن سوپای عێراقی شیعستان و (الحشد الوحشي) و پاسدارانی ئێرانی سەدارە و میتی تورکیای زیندانستانەوە، بە تازەترین و قورسترین چەک شاری کەرکوک و خورماتوو و چەندین ناوچەی تری باشووری کوردستانیان داگیرکرد.. لە یەکەم رۆژەوە تا ئەمڕۆش ئەوەی بەعسی شۆڤێنی و داعش پێی نەکرا بە کوردی بکەن، ئەم بەعسییە مەزهەبی و رەگەزپەرستە تازانە، بە شێوەیەکی زۆر دڕندانە تر و قێزەوەنتر و بێڕەوشتانەتر، بە کوردیان کرد و دەیکەن.. لەم رووەشەوە ناکۆکی و ململانێ و ناتەبایی و دژایەتیکردنی یەکتری و نایەکڕیزی و نایەک وتاری و فرە کوێخایی کوردیان قەستوونەتەوە.

لە ئەمڕۆدا، کورد لە شاری کەرکوک و خورماتوو و خانەقین، هیچ دەسەڵاتێکیان نییە و داگیرکەران بە چاوێکی سووک و بێڕێزییەوە لە کورد دەڕوانن، زۆربەی ئەو تاوانە قێزەوەنانەش کە لە شاری خورماتوو دەرهەق بە سڤیلی بێتاوانی کورد ئەنجام دران، لەوانەش دەستدرێژی بە سەر ئافرەتی کورد، کە لە لایەن بێڕەوشتانی (الحشد الوحشي التروکماني) یەوە ئەنجام دران، کە هەزەکی رەگەزپەرستی و شیعەپەرستی توندڕەوی رق و کینەپیسی تیرۆریستن، هەرگیز قابیلی بیدەنگی و قبوڵکردن نییە، نابێت لەیان بەسەربچێت. ئەگەر پێشمەرگەی کوردستان بەری لە پەلاماردانەکانی داعش نەگرتایە لەو ناوچانەدا، ئابڕووی ئەم تورکمانانە توندڕەوانە، دەکەوتە ژێردەستی داعشەوە، چونکە ئەو غیرەت و توانایەیان نەبوو، کە بتوانن بەرگری لە خۆیان بکەن. بە دەیان پێشمەرگەی قارەمانمان لە پێناوی پارستنی خوورماتوودا بەبێ جیاوازیکردن لە نێوان پێکهاتەکان دا، بوونە قوربانی و شەهیدبوون، کەچی ئەم رەگەزپەرستە ناپیاو و نامەردانە، بە ئەوپەڕی نامەردی و بێڕەوشتی و بێ ئەمەکییەوە. تاوان و خراپە بەرانبەر بە کوردی خوورماتوو و کەرکوک دەکەن.. ئەمەش بێڕەوشتی و نامەردی و ناپیاویان دەگەیەنێت، ئەمەیە راستی خەسڵەتی رەسەنی ناکەسان و نامەردان.

دێینە سەر کرۆکی بابەتەکەمان، کە دەربارەی داڕشتنی پیلانێکی تری داگیرکەرانی کەرکوکی کوردستانییە، بە شکستیهێنان و نەهێشتنی خوێندنی کوردی لە قوتابخانەکانی شاری کەرکوک دا، کە بەپێی پیلان و پلانێکی داڕێژراو دەیانەوێت جێبەجێی بکەن.. بە لای منەوە ئەمە پیلانێکی چاوەڕوان کراوبوو.. دووبارەکردنەوەی سیناریۆی هەمان

پیلانی بەعسییە شۆڤێنییە ڕەگەزپەرستەکانە، کە لە ساڵی (١٩٧٣) دا، دژ بە خوێندنی کوردی لە کەرکوک دا جێبەجێیان کرد و، خوێندنیان بە زمانی کوردی لە کەرکوک دا قەدەغەکرد. من وەکو مامۆستایەکی شایەتحاڵ (مامۆستا بووم لە کەرکوک) ئاگاداری چۆنییەتی بە عەرەبکردنی خوێندنی کوردی بووم لە کەرکوک، بە کورتی دەیگێڕمەوە:

لە ساڵی (١٩٧٢) وە وە، بەعسییەکان لە شاری کەرکوک دا، کە پۆستی پارێزگار و بەڕێوەبەرێتی گشتی پەروەردە و زۆربەی بەڕێوەبەرێتی و فەرمانگاکانی پارێزگای کەرکوکیان قورخکردبوون و، لە لایەن بەعسیەکانەوە بەڕێوە دەبران.. بە پێی پیلانێکی داڕێژراوی هەنگا و بە هەنگاو، کوتنە پڕوپاگەندە و دژایەتیکردنی پرۆسەی خوێندنی کوردی لە کەرکوک.. ئەوەیان بڵاوکردەوە کە خوێندنی کوردی هیچ داهاتووی نییە و، خوێندن لە زانکۆکان دا بە زمانی عەرەبییە.. زمانی عەرەبی زمانی قورئانە.. لەم جۆرە پڕوپاگەندانەیان بڵاودەکردەوە.. قوتابخانە کوردییەکانیش کێشەی زۆری کەمی ژمارەی مامۆستای کوردییان هەبوون، بەڵام بەعسییەکان مامۆستای کوردیان لە کەرکوک دا دانەدەمەزراند.. مامۆستایانی عەرەبیان لە باشوور و لە ناوەڕاستی عێراقەوە بۆ کەرکوک هێنا و دەیانخستنە قوتابخانە کوردییەکانەوە.. ئایا مامۆستای عەرەب چۆن دەتوانێت وانەکان بە کوردی بڵێتەوە؟! بێجگە لەوەی جێگری بەڕێوەبەری زۆربەی قوتابخانە کوردییەکان درانە عەرەب، کە زیاتر لە بەڕێوەبەرە کوردە قسە و دەستی دەڕۆیی و دەیخوەی، لە ساڵی (١٩٧٤) بەدواوە (خوێندنی کوردی لە کەرکوک نەما) ئەوەشیان کرد بە مەرج دەبوایە بەڕێوەبەر و جێگری بەڕێوەبەری قوتابخانەکانی کەرکوک بەعسە بوونایە.. هەندێ مامۆستای کورد و تورکمان کە وەکو بەڕێوەبەر مانەوە، ئەوانە ببوون بە بەعسی، ئێمە لە نێوان خۆمان دا دەمان وت:" ئەوانە حەپە سەوزەکەیان قووت داوە – واتە بوونە بە بەعسی). لە ساڵی (١٩٧٣) دا لە ئەنجامی ئەو پڕوپاگەندانەی بەعسییەکان کە لە کەرکوک دا بڵاویان کردەوە، وایان کرد کە هەندێ لە دایک و باوکانی کورد منداڵەکانیان لە خوێندنی کوردییەوە بگوێزنەوە بۆ خوێندنی عەرەبی.. کە لە دایک و باوکێکی کوردم دەپرسێ بۆ منداڵەکەت دەگۆازیتەوە بۆ خوێندنی عەرەبی؟ لە وەڵام دا دەیوت: بۆ ئەم پرسیارە لە کاربەدەست و لە بەرپرسە حیزبییە کوردییەکان لەم شارەدا ناکەیت.. کە ئەوان هەر لە سەرتاوە منداڵەکانیان خستنە خوێندنی عەرەبییەوە؟ قسەکەشیان راست بوو.

بێجگە لەو هۆیانە، هۆی تریش هەبوون وەکو: کەمی ژمارەی قوتابخانە

کوردییەکان، کەمی پەرتوک و دابین نەکردنی پێداویستییە پێویستییەکانی سەرکەوتنی خوێندنی کوردی لە کەرکوک.. وەرنەگرتنی قوتابییە کوردەکانی کەرکوک لە زانکۆکان دا.
بەعسییەکان ئەوەیان دەوت کە باوک و دایکی منداڵە کوردەکان خۆیان داوایان کردووە کە قوتابخانەکانیان لە خوێندنی کوردییەوە بکرێن بە عەرەبی. بەڵام لە راستیدا ئەمە راست نەبوو.. دوا قوتابخانە کە لە کۆتایی ساڵی (١٩٧٣) دا، لە کەرکوک دا کرا بە عەرەبی قوتابخانەی (مەشخەڵ) بوو لە کەرکوک کە من مامۆستای زمانی کوردی بووم لەو قوتابخانەیەدا، باوک و دایکی هیچ قوتابییەکمان منداڵەکانیان نەگواستەوە بۆ خوێندنی عەرەبی و کەسیشیان نەهاتن، کە بڵێن دەمانەوێت خوێندن لەم قوتابخانەیەدا بکرێت بە عەرەبی، کەچی پەروەردەی کەرکوک نووسراوێکی فەرمییان ئاراستەی قوتابخانەکەمان کرد کە تێدا نووسرابوو، لەسەر داخوازی هەموو باوکان و دایکانی قوتابییەکانی قوتابخانەی مەشخەڵ، لە بەرواری ئەم نووسراوەوە، لەم قوتابخانەیەدا خوێندن بە عەرەبی دەبێت و ناوی قوتابخانەکەش دەگۆڕێن.. ئەوە بوو لە سەرەتای ساڵی (١٩٧٤) ەوە، بە تەبزی خوێندنی کوردی لە کەرکوک دا نەما، ناوی هەموو قوتابخانە کوردییەکانیش، ناوی عەرەبیان لێنان.

بەعسییە شیعە ڕەگەزپەرست و مەزهەبپەرستەکانیش، وا خەریکن هەمان سیناریۆ و پیلانی رژێمی لە ناوچووی بەعس دووبارە دەکەنەوە، دووبارە پڕوپاگەندەی ئەوە بڵاودەکەنەوە کە خوێندن بە کوردی هیچ داهاتوویەکی نییە.. هانی هەندێ لە دایک و باوکانی کوردیان داوە، کە داواکاری بنووسن و بە فەرمی داوابکەن کە منداڵەکانیان بگوازنەوە بۆ خوێندنی عەرەبی.. بە نیازیش هەموو ڕێوشوێنێک بگرنە بەر و هەموو کۆسپێک بخەنە ڕێی خوێندنی کوردی تا شکستی پێبهێنن و بە تەواویش خوێندنی کوردی لە کەروک دا نەهێڵن و دووبارەش ناوی قوتابخانەکانیش دەگۆڕن.. ئاشکراشە لە پرۆگرامەکانی خوێندنی عەرەبی دا، هیچ تایبەتمەندییەکی کوردییان تێدا نییە. بەڵکو بریتییە لە پرۆگرامێکی ڕەگەزپەرستی و ئاینیی شیعە مەزهەبە کۆنەپەرست. بەڕێوەبەرێتی پەروەردەی کەرکوکیش بە دەستی تورکمانەوەیە، ئەوانیش زۆر دژایەتی خوێندنی کوردی دەکەن. بەشێکی شکستی خوێندنی کوردی لە کەرکوک دا، بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە وەزارەتی پەروەردەی کوردستان وەکو پێویست ئاوڕیان لە خوێندنی کوردی لە کەرکوک نەدایەوە، ململانێ و ناکۆکی و نەسازانی پارتە کوردییەکانیش لە کەرکوک دا هۆکارێکی ترە.. هەموو قوتابخانە کوردییەکانیش کێشەی کەمی مامۆستا و کتێب و تەختەی دانیشتن و

نەبوونی قوتابخانەی تازەیان و پێویستیەکانی خوێندنیان هەیە..
کـردنەوەی قوتابخـانە ئەهلییەکـانی" کـــتاب" و "قلـــم" لە گەڕەکە
کوردییەکانی کەرکوک کە خوێندن تێیاندا بە زمانی عەرەبییە، بە
داخیشەوە لە (سەدا نەوەتی) ئەو مامۆستایانەش کە لە قوتابخانەکانی
کتـاب و قلـم وانە دەڵێنەوە کـوردن.. مەبەسـتیش لە کـردنەوەی ئەم
قوتابخانانە بە عەرەبی لە نێو گەڕەکە کوردییەکان شاری کەرکوک
دژایەتیکردن و تەنگپێهەڵچنینی خوێندنی کوردییە لە کەرکوک دا.

ئەمەش یەکەمیـن کـاری گڵـاوی بەعسییە مەزهەبـی و ڕەگەزپەرستە
تازەکانی ئەمڕۆی عێراق نابێت لە کەرکوک دا لە دژی گەلی کوردمان..
بەڵکو من پێشبینی تاوان و پیلانی قێزەوەنتریان لێدەکەم، چونکە
ئەمانە بڕوایان بە دیموکراتی و ئازادی و دادپەروەری و یەکسانی و
مافی گەلان و مافی مرۆڤ و پێکەوەژیان و ئاشتی نییە.. ئەوەتا بە
ئاشکرا نەوتی کەرکوک بە تاڵ دەنێرن بۆ ئێران.. چونکە عێراق بە بێ
بەشێک لە ئێران و لە تاران،. ئێران عیراق بەڕێوەدەبات پلانی بۆ
دادەنێت و ڕێنمایی سەرکردەکانی دەکات. کە چی بکەن و چی نەکەن
ئێرانە (الحشد الوحشي) بە ڕێوەدەبات و ئاراستەیان دەکات.

بێگومان زمان ناسنامە و گرنگترین کۆڵەکەی نەتەوەییە، کاڵبوونەوەی
زمان لە لای تاک، کاڵبوونەوەی هەستی نەتەوایەتی و کزبوونی سۆز و
هاوبەستەبوون بە گەل و نیشتمان.. زیاتر لە سەد ساڵە داگیرکەرانی
کوردستان بە ئەم مەبەستە گڵاوەیان، دژایەتی زمان و کەلـتووری
کوردییان کردووە و تا ئەمڕۆش درێژەی هەیە. بە تەبزی و زەرداری
دەیـانەوێت زمـان و کولتـوورێکی ڕەگەزپەرسـتی و مەزهەبـی بەسـەر
گەلەکەمان دا بسەپێنن، کە لە لای ئێمە نامۆن و پێمان هەرس ناکرێن.
داگیرکەرانی کوردستان مەبەستیان ئەوەیە خۆشەویستی زمانی کوردی و
هاوبەستەبوون بە کوردستان لە لای منداڵانی کوردمان کاڵ بکەنەوە،
لە کورد و کوردستان هەڵیان بگەڕێننەوە.. ئەمەش پیسترین شێوازی بە
عەرەب کردنە. ئەوەی ئەمڕۆ لە سیمای شاری کەرکوک و خورماتوو بە
دیدەکرێن، بریتین لە دروشمی ڕەگەزپەرستی و مەزهەبپەرستی عەرەب و
تورکانە شیعە توندڕەوەکان.. ئەو دروشمانەن کە زیاتر لە (١٤٠٠)
پێش ئێستا بەرزیان کردنەوە، تا ئەمڕۆش دەستیان لە خوێنڕشتن
هەڵنەگرتووە.

بە داخەوە پـارتە دەسـەڵاتدارەکانی کوردمـان، کە جـار وبـار بە
موزایدەی سیاسی و بە بانگەشەی هەڵبژاردنەکان کەرکوکیان کردبوو بە
(قـودس) و بە (دڵـی کوردسـتان) کەچـی ئەم پاڵەوانـانەی بەردەم
مایکەکان و نێو سەتەلایتەکان، لە سلێمانی و هەولێر دا پاڵیان

لێداونەتەوە، دەستە چەورەکانیان بە یەکتری دا دەسێن و یەکتری تاوانباردەکەن، کە لە راستیدا هەردوو لایان تاوانبارن، باجی نابەڵێدی و هیچ لەباری و دەڕاندنیان، خەڵکی کەرکوک و خانەقین و خورماتوو و شوێنەکانی تری گەرمیان دەدەنەوە. لە ئەمڕۆدا – ماوە لە خاوەن ماڵ حەرام کراوە — ڕۆژ نییە سوکایەتی بە کەرکوک و بە کەرکوکییەکان نەکرێت. تا ئێستا زیاتر لە سەد و پێنجا هەزار ئاوارەی کەرکوک و خورماتوو لە بارودۆخێکی خەراپ دا، لەژێر چادردا دەژین و منداڵەکانیان لەخوێندن دابڕاون.. لە ترسی جەجەویدە عەرەبە شیعە ڕەگەزپەرستەکان و حەشدی وەحشی بێڕەوشتی تورکمانی لە خورماتوو ناتوانن بگەڕێنەوە بۆ زێدی هەزاران ساڵەی باوباپیرانیان.. بەرپرسانی کورد هەر وەکو – نە بایان دیبێت نە باران — ئاوڕ لە کەرکوک و لە کەرکوکییەکان نادەنەوە و هیچ لایەکیان خۆیان بە خاوەنی کەرکوک نازانن.. تا ئەمڕۆش هیچ پەند و وانەیەکیان لە شکستییەکانی گەلەکەمان وەرنەگرتوون.. گەر کەسی نەشیاو لە شوێنی شیاودا دەسەڵاتداربێت لە حکومەتی کوردستان دا، گەر کەس نەبێت و ڕەجەب سەرپاڵەمان بێت.. لەمەش خراپترمان بەسەردێت.. تا کەی کورسی و پۆست پەرستی و خۆپەرستی؟ تاکەی بنەماڵەیی و فرە کوێخایی؟ خزم خزمێنە؟ تاکەی مەحسووبییەت و مەنسووبیەت؟ تاکەی باڵە باڵەنە؟ تا کەی دزی و گەندەڵی؟ تاکەی حیزبایەتی نەک کوردایەتی؟ تاکەی ناوچەگەری نەک کوردستان پەروەری؟ تاکەی خەڵکی داماوی گەلەکەمان گورگان خوارد دەکەن؟ تاکەی بێ ئاو و بێ کارەبایی و بێ خزمەتگوزارییان دەکەن؟ تاکەی بە نەبوونی و برسێتی و کوێرەوەری و هەناسەساردی بژین؟ تاکەی موزایدەکردن بە کەرکوک و بە ناوچە داگیرکراوەکانی تری باشووری کوردستانەوە دەکەن؟ تاکەی بە دەیان کۆبوونەوە و سەردان لە دوای سەردانی بێ ئەنجامی یەکتری؟ تا کەی گوێ بە خواست و گلەیی و ناڕەزاییەکانی ڕەش و رووتی گەلەکەمان نادەن؟ تاکەی دەکەونە داوی داگیرکەرانی کوردستان و زوو تێدەکەون و لەخشتەدەبرێن؟ تاکەی خۆڵ لە چاوی گەلەکەمان دەکەن؟ تاکەی بە خۆتانا ناچنەوە و دان بە راستییەکاندا نانێن؟ تاکەی دەست لە کورسییەکانتان هەڵناگرن و دەسەڵات قورخ دەکەن؟ ئەی تاکەی موزایەدە لەسەر کەرکوک و ناوچە داگیرکراوەکانی ترمان دەکەن؟؟ تا کەی خۆتان گیل دەکەن و نازانن کە جامی تووڕەیی و بێزاری گەلەکەمان پڕبووە و لێی دەڕژێت؟ تاکەی و.. تاکەی؟؟